

BASISBOEK JURIDISCH

Boom beroepsonderwijs
info@boomberoepsonderwijs.nl
www.boomberoepsonderwijs.nl

Auteurs: mr. Maaike Timmer en mr. Gerwin Haveman
Met medewerking van: Ineke Kuijlenburg

Titel: Basisboek Juridisch

ISBN: 978 90 3726 291 9

Bronvermelding: Kudryavtsev Dmitriy; Nancy Beijersbergen; Fotografie K.J. Schraa, Willemijn Vendrig- www.koningsfan.nl; Alexandros Michailidis, Antlii, Pierre Banoori / Shutterstock.com

Eerste druk/eerste oplage

© Boom beroepsonderwijs 2022

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in compilatiewerken op grond van artikel 16 Auteurswet kan men zich wenden tot de Stichting PRO (www.stichting-pro.nl). De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden. Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Boom beroepsonderwijs, te vinden op www.boomberoepsonderwijs.nl.

INHOUD

Voorwoord	7
Hoofdstuk 1 Wat is recht?	9
1.1 Inleiding	9
1.2 Omschrijving en functie van het recht	10
1.3 Personen in het recht	13
1.4 Rechtsgebieden	15
1.5 Samenvatting	19
1.6 Kernbegrippen	20
1.7 Opdrachten	21
Hoofdstuk 2 De Grondwet	25
2.1 Inleiding	25
2.2 Staatsvorm en regeringsvorm	26
2.3 Koning, regering en Staten-Generaal	30
2.4 Grondrechten	33
2.5 Samenvatting	37
2.6 Kernbegrippen	38
2.7 Opdrachten	40
Hoofdstuk 3 De overheid	45
3.1 Inleiding	45
3.2 De taken van de overheid	46
3.3 Landelijke overheid	47
3.4 De provinciale en gemeentelijke overheid	48
3.5 De Europese instellingen	50
3.6 Samenvatting	53
3.7 Kernbegrippen	54
3.8 Opdrachten	56
Hoofdstuk 4 De bronnen van het recht	61
4.1 Inleiding	61
4.2 De wet	62
4.3 De jurisprudentie	63
4.4 Internationale verdragen	65
4.5 Europese wetgeving	66
4.6 Gewoonterecht	67
4.7 Samenvatting	68
4.8 Kernbegrippen	69
4.9 Opdrachten	70
Hoofdstuk 5 De wet als belangrijke rechtsbron	75
5.1 Inleiding	75
5.2 Verschillende wetten	76
5.3 De hiërarchie van wetgeving	78
5.4 De totstandkoming van een wet in formele zin	80
5.5 Samenvatting	81

5.6	Kernbegrippen	82
5.7	Opdrachten	83
Hoofdstuk 6	De wettenbundel	87
6.1	Inleiding	87
6.2	Privaatrecht en publiekrecht	88
6.3	Materieel en formeel recht	90
6.4	Dwingend en regelend recht	91
6.5	Opzoeken, noteren en lezen	92
6.6	Samenvatting	99
6.7	Kernbegrippen	100
6.8	Opdrachten	101
Hoofdstuk 7	Het procesrecht	105
7.1	Inleiding	105
7.2	Uitgangspunten van het procesrecht	106
7.3	Rechtshulpverleners	108
7.4	Organisatie van de rechtspraak	110
7.5	Een procedure in het strafrecht	114
7.6	Een procedure in het burgerlijk recht	117
7.7	Een procedure in het bestuursrecht	121
7.8	Rechtsmiddelen	124
7.9	Samenvatting	126
7.10	Kernbegrippen	128
7.11	Opdrachten	132
Hoofdstuk 8	Privacywetgeving	139
8.1	Inleiding	139
8.2	Persoonsgegevens	140
8.3	Verwerking van persoonsgegevens	141
8.4	Beveiliging van persoonsgegevens	144
8.5	Autoriteit Persoonsgegevens	146
8.6	Rechten van betrokkene	147
8.7	Samenvatting	148
8.8	Kernbegrippen	149
8.9	Opdrachten	150
Hoofdstuk 9	Personen- en familierecht	157
9.1	Inleiding	157
9.2	De juridische ouders	158
9.3	De gevolgen van het ouderschap	161
9.4	Handelingsbekwaamheid	165
9.5	Relaties	167
9.6	Erfrecht	172
9.7	Een rechtszaak in het personenrecht	175
9.8	Samenvatting	176
9.9	Kernbegrippen	178
9.10	Opdrachten	180

Hoofdstuk 10	Vermogensrecht	185
10.1	Inleiding	185
10.2	De vermogensrechten	186
10.3	Goederenrecht	187
10.4	Verkrijging van goederen	193
10.5	Verbintenissenrecht	196
10.6	De overeenkomst	197
10.7	Verbintenissen uit de wet	201
10.8	Een rechtszaak in het verbintenissenrecht	203
10.9	Samenvatting	204
10.10	Kernbegrippen	205
10.11	Opdrachten	207
Hoofdstuk 11	Arbeidsrecht	215
11.1	Inleiding	215
11.2	Juridische constructies verrichten van arbeid	216
11.3	De arbeidsovereenkomst	219
11.4	De collectieve arbeidsovereenkomst	223
11.5	Ontslag	224
11.6	Een rechtszaak in het arbeidsrecht	227
11.7	Samenvatting	228
11.8	Kernbegrippen	229
11.9	Opdrachten	230
Hoofdstuk 12	Strafrecht	233
12.1	Inleiding	233
12.2	Strafbaar feit	234
12.3	De verdachte	238
12.4	Straffen en maatregelen	240
12.5	Jeugdstrafrecht	243
12.6	Een rechtszaak in het strafrecht	245
12.7	Samenvatting	245
12.8	Kernbegrippen	247
12.9	Opdrachten	249
Hoofdstuk 13	Bestuursrecht	255
13.1	Inleiding	255
13.2	De Algemene wet bestuursrecht en bijzondere wetten	256
13.3	Bestuurshandelingen	257
13.4	Algemene beginselen van behoorlijk bestuur	259
13.5	Handhaving	262
13.6	Een rechtszaak in het bestuursrecht	264
13.7	Samenvatting	265
13.8	Kernbegrippen	266
13.9	Opdrachten	268

Hoofdstuk 14	Sociaal zekerheidsrecht	273
14.1	Inleiding	273
14.2	Sociale verzekeringen	274
14.3	Sociale voorzieningen	280
14.4	Studiefinanciering	282
14.5	Een rechtszaak in het socialezekerheidsrecht	285
14.6	Samenvatting	286
14.7	Kernbegrippen	287
14.8	Opdrachten	289
Hoofdstuk 15	Belastingrecht	293
15.1	Inleiding	293
15.2	Inleiding in het belastingrecht	294
15.3	Inkomstenbelasting	298
15.4	Loonbelasting	305
15.5	Omzetbelasting	307
15.6	Overige belastingen	308
15.7	Een rechtszaak in het belastingrecht	311
15.8	Samenvatting	312
15.9	Kernbegrippen	313
15.10	Opdrachten	314
	Index	319

VOORWOORD

Vakkennis, vaardigheden en kunnen werken met tools is essentieel voor iedereen die aan de slag wil in de zakelijke dienstverlening. Voor de assistent Business Services, Allround Assistant Business Services en de specialisten Office en Management Support, Business Administration & Control, Marketing & Communication en Legal, Insurance & HR Services.

De leermiddelen van Knowhow | Juridisch zorgen dat jij – student Legal, Insurance & HR Services - beschikt over de juiste vakkennis, deze kennis kunt toepassen en leert werken met de juiste tools.

Standaard opbouw Knowhow | Juridisch

Je start altijd met uitleg van vakkennis en vakvaardigheden. Met kennis- en inzichtopdrachten stel je zelf vast of je de kennis beheerst. Met praktische opdrachten leer je kennis toe te passen en werk je aan vaardigheden om de kennis te verwerken. Je maakt kennis met software of informatiebronnen die je kunnen helpen bij het inzetten van je kennis en vaardigheden.

De combinatie van kennis, vaardigheden en tools stelt je uiteindelijk in staat om opdrachten die zijn gebaseerd op taken en producten uit de praktijk te maken. Daarnaast ontwikkel je met Knowhow | Juridisch ook studievaardigheden die op het hbo van je worden gevraagd.

Kwalificatiedossier

De inhoud van alle Knowhow | Juridisch-leermiddelen is afgestemd op het profieldeel Legal, Insurance & HR Services uit het kwalificatiedossier Business Services. De theorie en opdrachten bereiden voor op de kennisexamens en praktijkexamens Legal, Insurance & HR Services van Stichting Praktijkleren.

Hoe werkt de methode?

Knowhow | Juridisch bestaat uit theorie-/werkboeken en een digitale leeromgeving waar je via je computer, tablet of smartphone in kunt werken. In deze online omgeving vind je alle theorie en opdrachten uit dit boek inclusief de video's, weblinks en documenten.

Je kunt daarnaast in de digitale leeromgeving met verschillende soorten opdrachten aan het werk. Vaktermen leren met een begrippentrainer, jezelf overhoren met Test je kennis, doe-opdrachten waar je met kennis, vaardigheden en tools aan de slag gaat en opdrachten die zijn gebaseerd op taken uit de beroepspraktijk.

De digitale leeromgeving kun je bereiken via digitaal.boomonderwijs.nl.

Bekijk de video, activeer de weblink of download het document.

Hoe moet je de licentie activeren?

Voordat je de digitale leeromgeving kunt gebruiken, moet je je licentie activeren.

- Overleg met je docent welk type account je gebruikt.
- Ga naar www.boomberoepsonderwijs.nl/licentie.
- Bekijk de instructiefilm of lees het stappenplan.
- Volg de stappen.

HOOFDSTUK 1

WAT IS RECHT?

1.1 Inleiding

In het recht gaat het over de regels in de samenleving. In het recht vind je regels die eerlijk en rechtvaardig zijn en met iedereen rekening houden. Deze regels beschrijven de rechten en plichten van burgers, organisaties, bedrijven en de overheid.

In het recht staat in artikel 233 van boek 1 Burgerlijk Wetboek dat je meerderjarig bent als je 18 jaar bent. Je mag vanaf deze leeftijd stemmen bij de verkiezingen en zonder begeleiding in een auto rijden.

Artikel 233 boek 1 Burgerlijk Wetboek

Zolang je nog geen 18 jaar bent, ben je volgens het recht minderjarig. Dat betekent dat je voor allerlei zaken toestemming van je ouders nodig hebt. Maar daar zijn uitzonderingen op, je mag als je 16 jaar bent zélf besluiten om te gaan werken.

Wat mag een minderjarige?

Leerdoelen

- Je kunt een omschrijving geven van het recht.
- Je kunt het doel van het recht beschrijven.
- Je kunt het verschil uitleggen tussen regels en rechtsregels.
- Je kunt de vijf rechtsgebieden benoemen en omschrijven.
- Je kunt de functies van het recht beschrijven.
- Je kunt het verschil tussen een natuurlijk persoon en een rechtspersoon herkennen.

1.2 Omschrijving en functie van het recht

Het begrip 'recht' heeft twee betekenissen:

1. recht als aanspraak
2. recht als geheel van regels.

Recht als aanspraak

Recht in de betekenis van aanspraak op iets vind je terug in zinnen zoals: 'Ik heb recht op die fiets.' Of: 'Ik heb recht op loon.' Het woord recht in deze betekenis gaat over iets wat je mag of wat je toekomt.

Recht op pauze

Adilson werkt bij een pizzeria. Op zaterdag begint hij om 12.00 uur met werken. Als het druk is in het restaurant, heeft hij soms pas om 19.00 uur zijn eerste pauze. In de Arbeidstijdenwet staat dat Adilson recht heeft op pauze. Met andere woorden: Adilson kan aanspraak maken op pauze als hij werkt.

Recht als geheel van regels

Het recht is het geheel van regels dat op een bepaald moment geldt in een samenleving. Regels zijn afspraken tussen personen over gedrag. Bijna overal waar mensen samen wonen, sporten, werken of leren zijn er regels.

In het recht vind je regels die eerlijk en rechtvaardig zijn en met iedereen rekening houden. De vraag wat eerlijk en rechtvaardig is, hangt af van de normen en waarden van een samenleving.

Normen en waarden, regels en wetten

Waarden geven aan wat mensen belangrijk vinden, de normen zijn die regels die daarbij horen. Als de waarden en normen veranderen, dan verandert het recht ook.

Alimentatie na echtscheiding

In de vorige eeuw had de ex-echtgenoot (meestal de man) de plicht om zijn ex-vrouw levenslang financieel te onderhouden. In 1994 werd die termijn verkort naar twaalf jaar en sinds 1 januari 2020 is dat nog maar vijf jaar in de meeste gevallen. De plicht om alimentatie te betalen na echtscheiding staat in de wet.

In de toelichting op de wijziging van de wet op 1 januari 2020 staat dat de termijn van twaalf jaar 'niet meer van deze tijd is'. Door de emancipatie van mannen en vrouwen als het gaat om de zorg voor de kinderen en werk, moeten beide ex-echtgenoten na een echtscheiding zelf voor hun eigen inkomen zorgen.

Omdat de mening (waarden) van de maatschappij is veranderd op dit punt, is het recht dus mee veranderd.

Niet alle regels zijn rechtsregels.

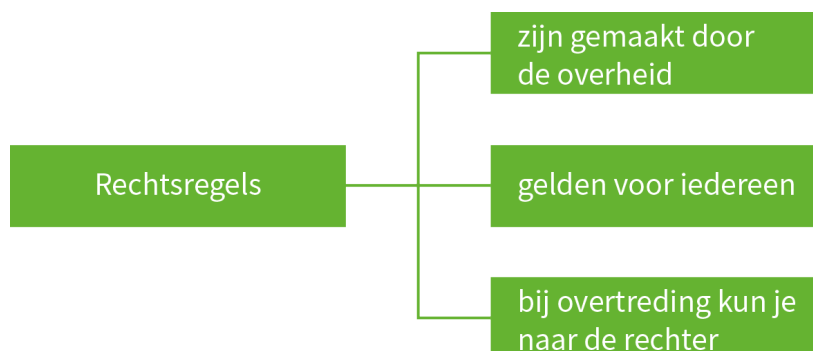
Andere regels dan rechtsregels

De regel op school dat je jouw mobiel in de tas moet houden tijdens de les is geen rechtsregel, want deze regel geldt alleen op jouw school.

De regel thuis dat je de vaatwasser inruimt, is ook geen rechtsregel omdat jouw ouders deze regel hebben bedacht.

De regel op de voetbalclub dat de voetbaldoeltjes worden opgeruimd na de laatste training is ook geen rechtsregel, want je kunt niet naar de rechter als dit wordt vergeten.

Het verschil tussen gewone regels en rechtsregels is dat rechtsregels zijn gemaakt door de overheid en de regels voor iedereen in Nederland gelden. Bij het overtreden of het niet opvolgen van een rechtsregel beslist de rechter wat er gebeurt.

Drie kenmerken van rechtsregels.

Rechtsregels worden daarom ook wel overheidsregels genoemd. De rechtsregels staan in allerlei wetten en regelingen en vormen samen het Nederlandse recht.

Voorbeelden rechtsregels

'Volgens het recht mag hij Nederlander worden' en 'het recht geeft regels over de eigendom' en 'het recht beschrijft welk gedrag strafbaar is', in al deze zinnen wordt met het begrip 'recht' verwezen naar de rechtsregels.

Functie van het recht

De rechtsregels zorgen voor:

1. een georganiseerde samenleving
2. een rechtvaardige oplossing bij conflicten en bij overtreding van regels.

Georganiseerde samenleving

Een samenleving die is georganiseerd volgens vaste rechtsregels is een georganiseerde samenleving. Er zijn verschillende soorten rechtsregels die hieraan bijdragen.

Er zijn rechtsregels die een uitdrukking zijn van de waarden die iedereen in de samenleving belangrijk vindt. Dit zijn gedragsregels die de samenleving zo belangrijk vindt dat iedereen zich aan deze regels moet houden. Deze regels zijn daarom bindend voor iedereen en bij overtreding van deze regels volgt een straf. Denk aan het verbod van diefstal, mishandeling en moord. Deze regels hebben een **normatieve functie**.

Er is ook recht dat niets te maken heeft met de normen van een samenleving, maar waarvan de overheid heeft besloten dat deze rechtsregels er moeten zijn. Met deze regels bepaalt de overheid op welke manier iets wordt gedaan. Denk aan de regel dat je rijdt aan de rechterkant van de weg. De overheid gebruikt het recht als instrument om het gedrag van burgers te beïnvloeden of om de maatschappij op een bepaalde (gewenste) manier te organiseren. Deze regels hebben een **instrumentele functie**.

De normatieve en instrumentele regels hebben een verplicht karakter, je moet je aan deze regels houden. Er zijn ook onderwerpen in het recht waar personen zelf afspraken mogen maken. Denk aan een koopovereenkomst, waarbij de koper en verkoper samen bepalen wat er verkocht wordt en wat de prijs is. Maar als de partijen vergeten zijn ergens afspraken over te maken, dan zijn er regels die hun afspraken aanvullen. Dit recht heeft een **aanvullende functie**.

Koopprijs vergeten

Wanneer de koper en verkoper een koopovereenkomst hebben gesloten en vergeten zijn een koopprijs af te spreken, dan is de koper toch een redelijke prijs verschuldigd. Dat staat in artikel 4 van boek 7 van het Burgerlijk Wetboek. Deze rechtsregel bepaalt ook wat onder een redelijke prijs wordt verstaan. Dit is een prijs die de verkoper normaal gesproken hanteert voor het product. Deze regel heeft een aanvullende functie.

Artikel 4 boek 7 Burgerlijk Wetboek

Rechtvaardige oplossing bij conflicten en bij overtreding van regels

Het recht helpt ook als burgers, organisaties of bedrijven met elkaar of met de overheid een conflict hebben of als iemand een rechtsregel overtreedt. Het is de rechter die bepaalt of iemand mag worden gestraft, welke straf wordt opgelegd of wat de oplossing is van het conflict.

Het recht heeft een **geschiloplossende functie**. Deze rechtsregels beschrijven welke rechters er zijn, wat hun taken zijn en op welke manier een procedure voor de rechter verloopt.